

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 20 december 2012

Mål nr

T 1467-11

KLAGANDE

1. Dalarnas Försäkringsbolag, 583201-4905

Box 3

791 21 Falun

2. Svenska Sjö Aktiebolag, 556221-0343

Box 266

185 23 Vaxholm

Ombud för 1 och 2: Jur.kand. LB

MOTPART

Kronofogdemyndigheten

171 94 Solna

Ombud: Verksjurist JA

SAKEN

Skadestånd

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2011-02-24 i mål T 2079-10

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

Dalarnas Försäkringsbolag AB och Svenska Sjö Aktiebolag ska solidariskt ersätta Kronofogdemyndigheten för rättegångskostnad i Högsta domstolen med 6 025 kr samt betala ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens dom tills betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Dalarnas Försäkringsbolag har yrkat att Högsta domstolen med ändring av hovrättens dom ska förplikta Kronofogdemyndigheten att till bolaget utge 18 000 kr samt ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från den 10 april 2008 tills betalning sker.

Svenska Sjö Aktiebolag har yrkat att Högsta domstolen med ändring av hovrättens dom ska förplikta Kronofogdemyndigheten att till bolaget utge 12 000 kr samt ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från den 10 april 2008 tills betalning sker.

Dalarnas Försäkringsbolag och Svenska Sjö Aktiebolag har vidare yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i hovrätten med 6 250 kr jämte ränta

enligt 6 § räntelagen från den 24 februari 2011 tills betalning sker samt befrielse från skyldigheten att ersätta Kronofogdemyndigheten för dess rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten.

Kronofogdemyndigheten har motsatt sig ändring av hovrättens dom.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. Till täckande av en gäldenärs skulder utmätte Kronofogdemyndigheten den 27 september 2005 bl.a. en motorbåt och en båtmotor. Egendomen påträffades i gäldenärens besittning och utmätningen skedde med stöd av 4 kap. 18 § utsökningsbalken. I samband med utmätningen värderades båten och båtmotorn till 40 000 kr. Sedan egendomen hade sålts på exekutiv auktion i maj 2006 uppdagades i juli 2007 efter en rutinkontroll med Larmtjänst AB att båten och båtmotorn under år 2004 hade anmälts som stulna. Dalarnas Försäkringsbolag hade utgett försäkringsersättning för båten och Svenska Sjö Aktiebolag för motorn. Enligt försäkringsavtalen blev försäkringsbolagen därmed ägare av egendomen.

Parternas talan

2. Försäkringsbolagen har anfört följande. Kronofogdemyndigheten har ådragit sig skadeståndsskyldighet på grund av fel eller försummelse vid myndighetsutövning. Myndigheten har en skyldighet att undersöka vem som är rättmätig ägare till godset och att tillvarata dennes rätt till egendomen. Kronofogdemyndigheten har i detta fall inte alls kontrollerat gäldenärens

förvärv av egendomen eller om den var stulen, t.ex. genom att efterhöra med polisen eller Larmtjänst. I en databas över stulen egendom som Larmtjänst för på försäkringsbolagens branschförenings uppdrag fanns både den stulna båten och båtmotorn registrerade.

3. Försäkringsbolagen har vidare anfört att det förelåg omständigheter som hade bort föranleda Kronofogdemyndigheten att efterforska om gäldenären verkligen var ägare av egendomen, som till sin natur var stöldbegärlig.

Bolagen har särskilt framhållit att utmätningsgäldenären uppgav fel båtfabrikat i samband med utmätningen, att båtmotorn saknade kåpa och hade sladdar som hängde löst, att gäldenären uppgav att båten tillhörde hans mor samt att Kronofogdemyndigheten först antecknade att utmätningen skedde med stöd av 4 kap. 17 § utsökningsbalken. Bolagen har gjort gällande att de har lidit skada av den försummelse som Kronofogdemyndigheten enligt deras mening gjorde sig skyldig till genom att inte efterforska äganderätten till egendomen.

4. Försäkringsbolagen har frånfallit sin i tingsrätten och hovrätten förda talan om bättre rätt till båten och båtmotorn.

5. Kronofogdemyndigheten har anfört följande. Myndigheten har inte gjort sig skyldig till något sådant fel eller någon sådan försummelse som medför skadeståndsskyldighet enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen. Båten och båtmotorn var i gäldenärens besittning och utmätningen har skett i enlighet med bestämmelserna i 4 kap. 18 § utsökningsbalken. Det saknas skyldighet för Kronofogdemyndigheten att vidta några särskilda utredningsåtgärder rörande gäldenärens äganderätt bara för att den egendom som ska utmätas är stöldbegärlig. De omständigheter som bolagen har fört fram är inte sådana att de hade bort föranleda Kronofogdemyndigheten att vidta några särskilda kontroller av gäldenärens äganderätt. Bolagen hade möjlighet att kräva tillbaka

egendomen från köparen enligt lagen (1986:796) om godtrosvärv av lösöre. Om den rätte ägaren har underlåtit att i tid ta tillvara sin rätt kan det rimligen inte vara så att han i stället kan kräva skadestånd.

Frågorna i målet

6. I målet uppkommer följande frågor. Har Kronofogdemyndigheten gjort sig skyldig till en sådan försummelse som medför skadeståndsansvar enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen? Har försäkringsbolagen i så fall drabbats av skada till följd av myndighetens försummelse?

Skadeståndsgrundande försummelse?

7. Enligt 4 kap. 18 § utsökningsbalken anses gäldenären vara ägare till egendom som finns i hans besittning om det inte framgår att den tillhör någon annan. Om så är fallet får utmätning inte ske. Besittningspresumtionen grundas på antagandet att lös egendom regelmässigt tillhör den som har egendomen i sin besittning. Kronofogdemyndigheten får emellertid inte utan vidare förlita sig på presumtionen. I motiven anförs att Kronofogdemyndigheten måste anses skyldig att särskilt beakta möjligheten av att viss egendom är skyddad mot utmätning på grund av äganderättsförbehåll eller likvärdigt villkor och undersöka hur det förhåller sig med det (se prop. 1980/81:8 s. 422 f.). Även i vissa andra situationer måste Kronofogdemyndigheten beakta möjligheten att någon annan har rätt till egendom i gäldenärens besittning. Egendomen kan exempelvis vara stulen.

8. Om egendom utmäts trots att den egentligen tillhör någon annan än gäldenären, kan det exekutiva förfarandet riskera att gå vidare till försäljning utan att misstaget klaras ut. För köparen kan det innebära problem om någon annan senare gör anspråk på egendomen med hänvisning till att den har stulits från honom. Även den som har äganderätt till egendomen kan påverkas nega-

tivt av försäljningen. Det ligger också i sökandens och övriga borgenärens intresse att en exekutiv försäljning inte ifrågasätts på grund av att den sålda egendomen är stulen. Även av mera allmänna skäl bör stulen egendom inte utmätas och säljas exekutivt.

9. När det som här rör sig om stöldbegärlig egendom får Kronofogdemyndigheten därför anses ha en viss undersökningsskyldighet i samband med utmätningen. Om omständigheterna är sådana att det finns skäl att misstänka brott, bör Kronofogdemyndigheten undersöka saken innan utmätningen görs, t.ex. höra med gäldenären och andra eller kontrollera i ett register över stöldgods. Av betydelse är vilka möjligheter som finns att ta reda på om egendomen är anmäld som stulen.

10. I förevarande fall kan det vara så att Kronofogdemyndigheten har gjort sig skyldig till en skadeståndsgrundande försummelse. På grund av Högsta domstolens ställningstagande i det följande är det emellertid inte nödvändigt att domstolen prövar den frågan.

Har en eventuell försummelse medfört skada för bolagen?

11. Båten och båtmotorn hade stulits från ägarna. Det innebär att det inte var möjligt att förvärva äganderätt till egendomen genom godtrosförvärv. Eftersom försäkringsbolagen hade övertagit äganderätten, hade bolagen möjlighet att kräva tillbaka egendomen från innehavaren inom sex månader från det att de fick kännedom om dennes innehav. (Se 3 § lagen, 1986:796, om godtrosförvärv av lösöre.) Bolagen fick sådan kännedom i juli 2007 men krävde inte att få ut egendomen från innehavaren.

12. Eftersom försäkringsbolagen sålunda kunde göra gällande äganderätt till båten respektive båtmotorn även efter utmätningen och den exekutiva försäljningen men avstod från att utnyttja denna möjlighet, har Kronofogdemyndig-

hetens eventuella försummelse inte föranlett den skada som bolagen gör gällande att de har lidit.

13. Försäkringsbolagens talan ska alltså, som hovrätten har funnit, lämnas utan bifall.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Ann-Christine Lindeblad, Kerstin Calissendorff (referent, skiljaktig), Göran Lambertz, Martin Borgeke och Dag Mattsson

Föredragande justitiesekreterare: Daniel Holmberg

**BILAGA TILL
PROTOKOLL**

2012-11-06

Mål nr

T 1467-11

SKILJAKTIG MENING

Justitierådet, referenten, Kerstin Calissendorff, är skiljaktig ifråga om motiveringen enligt följande.

Jag instämmer i huvudsak i skälen t.o.m. punkt 9 i domen. Härefter bör den enligt min mening lyda:

De omständigheter som försäkringsbolagen har anfört utgör inte skäl nog för att anse att Kronofogdemyndigheten hade bort kontrollera om egendomen var stöldanmäld i samband med utmättningsförrättningen. Någon skadeståndsgrundande försummelse har således inte förekommit i samband med denna.

När egendom säljs på en exekutiv auktion får Kronofogdemyndigheten anses underförstått lämna en uppgift om att egendomen tillhör gäldenären. Eftersom auktionen är en offentligrettslig förrättning vid vilken gäldenärens egendom tvångsförsäljs för borgenärens räkning – något som en köpare kan antas vara införstådd med – är Kronofogdemyndighetens ansvar för vad som säljs av ett annat slag än det som gäller för en näringsidkare som säljer egendom som tillhör annan (jfr 1 § andra stycket konsumentköplagen, 1990:932). Kronofogdemyndigheten har därmed inte ett på köprätten eller på privaträttens sysslomannaansvar grundat ansvar för fel i lös egendom (jfr NJA 1990 s. 137). Vid bedömningen av om skadeståndsgrundande fel eller försummelse enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen 1975:207 har förelegat i förhållande till annan än den som myndighetsutövningen direkt har riktat sig mot (gäldenären), kan det emellertid finnas skäl att ta intryck av det krav på aktsamhet och omsorg som

kan ställas på t.ex. en kommissionär eller annan syssloman som förrättar en auktion (jfr Högsta domstolens uttalanden i NJA 1990 s. 137). Det har i praxis också antagits att Kronofogdemyndigheten har ett visst ansvar för de upplysningar som lämnas om egendomens skick och beteckning (jfr NJA 1995 s. 112). Ett visst ansvar bör enligt min mening på motsvarande sätt finnas för felaktig upplysning av nu aktuellt slag, dvs. för förekomsten av ett rättsligt fel. Till min uppfattning bidrar det nedanstående.

En köpare har vid en exekutiv auktion sällan möjlighet att närmare förvissa sig om att den egendom som bjuds ut inte är stulen. Vid bedömningen av om en privatperson har varit i god tro om säljarens (dvs. gäldenärens) förfoganderätt anses vid en exekutiv auktion köparen normalt inte ha haft någon undersökningsplikt, om det inte har funnits särskild anledning till misstanke (prop. 1985/86:123 s. 22). Om Kronofogdemyndigheten inför försäljningen av egendomen på exekutiv auktion uteslutande har förlitat sig på besittningspresumtionen i 4 kap. 18 § utsökningsbalken sätts aktsamhetskravet i 2 § andra stycket godtrosvärvslagen således ur spel. Vad nu sagts innebär visserligen en lättnad för köparen av den stränga undersökningsplikt som annars gäller vid köp av begagnat lösöre från en privatperson (se t.ex. NJA 2000 s. 652), men att ett förvärv har skett i god tro saknar betydelse för köparen i det fallet den rätte ägaren önskar återfå egendomen utan att betala lösen enligt 3 § samma lag (vindikation). Det nu sagda leder till att Kronofogdemyndigheten, för att kunna freda sig mot skadeståndsanspråk för att ha sålt vad som efter den exekutiva auktionen visar sig vara stulet lösöre, i vissa fall bör ha vidtagit i vart fall någon form av kontroll av att så inte var fallet.

Enligt min mening bör således kunna krävas att Kronofogdemyndigheten inför en försäljning på exekutiv auktion kontrollerar att utmätt egendom av stöldbegärlig karaktär inte är stulen när det har saknats annat stöd för gäldenärens förfoganderätt till den än dennes besittning. Ett sådant krav, som förutsätter att kontrollen någorlunda enkelt låter sig utföras, kan emellertid enligt min mening undvaras när det uppskattade försäljningsvärdet av den utmätta egendomen är lägre än ett halvt basbelopp. Exekutivköparen skulle i ett sådant fall knappast kunna anses ha haft en befogad förväntan på att Kronofogdemyndigheten har utfört en sådan kontroll före försäljningen, och köparens skada av en eventuell vindikation skulle vara begränsad. I detta fall hade emellertid båten och båtmotorn tillsammans med en trailer ett uppskattat försäljningsvärde om 40 000 kr. Kronofogdemyndigheten får då anses ha förfarit försumligt genom att inte vidta några åtgärder för kontroll av att egendomen inte var stulen.

Visserligen påverkade inte den exekutiva försäljningen av båten och båtmotorn försäkringsbolagens äganderätt till egendomen i så motto att den bestod trots de exekutiva åtgärderna. Men det står klart att Kronofogdemyndigheten genom en enkelt utförd kontroll hade bort finna att båten och båtmotorn var stulna. Egendomen hade i så fall kommit att tillställas försäkringsbolagen istället för att säljas vidare. Bolagens rätt till båten respektive båtmotorn hade i så fall fått ett ekonomiskt värde genom att bolagen hade getts en möjlighet att disponera över egendomen.

Försäkringsbolagen har krävt ersättning för den skada de har lidit genom att deras intressen inte tillvaratogs i samband med utmätningen och försäljningen under påståendet att Kronofogdemyndigheten har en skyldighet att under det exekutiva förfarandet tillvarata den rättmätige ägarens rätt. Emellertid kan en sådan uppgift inte anses åvila Kronofogdemyndigheten. Det intresse som kravet – i vissa fall – på kontroll av att den utmätta egendomen inte är stulen

skyddar, är främst köparens intresse av trygghet (och gäldenärens och borgenärens därmed sammanhängande intresse av att köpeskillingen påverkas positivt). En annan sak är att sådana kontroller kan resultera i att stulen egendom återbördas till den rättmätige ägaren. Försäkringsbolagens skada är med hänsyn till vad nu sagts inte ersättningsgill, men bolagen har varit oförhindrade att utnyttja den möjlighet till vindikation av egendomen som följer av 3 § godtrosvärvslagen. Skäl saknas då för att ta ställning till om Kronofogdemyndighetens underlåtenhet i detta fall har varit av sådan karaktär att den skulle kunna utlösa skadeståndskyldighet enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen.